

Creativitatea elevilor poate fi educată – metode utilizate în acest sens

Prof. Bindea Ovidiu
Liceul Tehnologic–„Liviu Rebreanu” Maieru, Bistrita-Nasaud

Preocupările numeroase pentru studiul creativității, pentru identificarea și utilizarea unor metode de antrenare și dezvoltare a creativității, la nivel individual și de grup, sunt justificate de cerințele sociale actuale și de viitor.

Interesul tot mai accentuat al societății contemporane pentru stimularea și educarea creativității în școală este reliefat chiar de esența idealului educațional: “Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative” (Legea învățământului din România nr. 84/ 1995, republicată, articolul 3, punctul 2).

Educarea creativității a fost adeseori subiect de controverse. Împotriva unei astfel de posibilități s-au ridicat voci, care au obiectat că ar exista o compatibilitate între ideea de instruire deliberată și creativitate, a cărei trăsătură definitorie este originalitatea, adică producerea a ceva nou, imprevizibil, necunoscut încă, situat dincolo de orice șabloane. Cum poți oferi rețete de învățare pentru ceva care este opus lucrurilor deja cunoscute? O astfel de interogație întâlnim la B.F. Skinner, pentru care „a învăța adevăratul comportament creator este, totuși, o contradicție în termeni” (1971, p. 84). Pe elev nu-l putem învăța comportamentul original, pentru că prin însuși acest fapt el și-ar pierde originalitatea. Alți autori, precum J.P. Guilford, S. Parnes, B. Schwartz, consideră că într-o oarecare măsură activitatea creatoare poate fi stimulată și dezvoltată prin tehnici deliberate (cf. Ana Stoica, 1983). S-a afirmat chiar că și originalitatea este o conduită învățată (I. Maltzam). Ca și cea mai mare parte a comportamentului general uman, susține J.P. Guilford, activitatea creatoare presupune multe abilități învățate.

A crea înseamnă a produce ceva nou (idei, teorii, modele, strategii de acțiune etc.) în raport cu ceea ce este deja cunoscut. Rămâne însă de răspuns la întrebarea: Produsul creativității trebuie să fie nou pentru individ sau trebuie să fie nou în sensul unei contribuții aduse cunoașterii umane. David P. Ausubel și Floyd G. Robinson (1981) consideră că indivizii capabili să-și aducă contribuția la sporirea cunoștințelor umane pot fi considerați cu adevărat persoane creatoare. Într-o astfel de perspectivă, măsura în care elevii se pot manifesta creativ este considerabil redusă. Pe de altă parte, autorii menționați afirmă că orice individ dispune de un potențial creativ și poate manifesta un comportament creator, pentru că orice individ posedă o experiență pe care o poate prelucra folosindu-se de operații, tehnici și scheme mintale.

Creativitatea are la baza acțiunea convergentă a mai multor factori, care, în literatura de specialitate sunt grupați astfel: „Factorii psihici (individuali, nu psiho-sociali) ai creativității se pot repartiza în trei grupe: factori intelectuali (imaginație, gândire, inteligența, memorie, stil cognitiv etc.), atitudinali și factori non-intelectuali și non-atitudinali, sau de personalitate, în sensul larg al cuvântului (motivații, atitudini, caracter, temperament, interese, aspirații, voința etc.)” (Ana Stoica, 1983, p. 8).

Creativitatea este condiționată de o serie de capacități intelectuale :

- a) Capacitatea de restructurare, relaționare, modificare, transformare a sistemului de cunoștințe în conformitate cu cerințele noii situații;
- b) Capacitatea de analiză și sinteză;
- c) Capacitatea de a opera transferuri de cunoștințe;
- d) Capacitatea de a adopta cu ușurință ipoteze noi;
- e) Capacitatea de modificare a modului de abordare atunci când cel anterior nu se dovedește eficient (flexibilitatea gândirii);

f) Capacitatea de a produce un număr mare și variat de idei (fluența gândirii).

Totuși creativitatea nu se limitează la factorii intelectuali. Un rol deosebit îl au factorii de personalitate: inițiativa, implicarea motivațională și emoțională, interesul, pasiunea, curiozitatea, voința, atitudinea, sensibilitatea la probleme, încrederea în sine, perseverența în urmărirea unor scopuri îndepărtate etc. Componenta afectiv-volitiv-atitudinală se împletește cu cea intelectuală în manifestarea comportamentului creator.

În cadrul activităților didactice concrete, profesorul trebuie să aibă permanent în atenție obiective ținând de stimularea creativității elevilor. El va concepe situații de instruire în care va recurge la metodologii comunicativ-explicative, integrativ-conversative, la problematizări și activități independente menite să antreneze integral personalitatea elevilor (Miron Ionescu, 2000).

Deosebit de utilă în acest scop, este elaborarea unor lucrări pe o anumită temă sau pe o temă la alegere (eseuri, disertații, monografii, studii etc) sau tehnici operante în condiții de grup (brainstorming, studiul de caz, reuniunea Panel, sinectica, „Phillips 6-6”, metoda „6-3-5”).

Prin practicarea unor astfel de metode li se oferă elevilor posibilitatea de a se exprima în mod liber pornind de la ceea ce simt, de la un mod personal de a-și pune probleme și de a le soluționa.

Eseul : este o lucrare de factura liberă, unde se tratează un subiect pe care autorul nu-l epuizează, deoarece, așa cum sugerează însăși denumirea: „...acesta este o <<încercare<<; este vorba de o încercare de a ordona, explica, interpreta datele unei probleme dintr-un punct de vedere personal, care are de partea sa argumente, dar nu încă certitudinea” (Andrei Marga, 1992, p. 13). Eseul nu este un exercițiu de erudiție, ci un itinerar reflexiv parcurs într-o problematică precisă și explicită. Elaborarea eseului necesită o integrare a cunoștințelor însușite anterior într-o reflecție liberă, personală, cu privire la o chestiune. Andrei Marga identifică trei cerințe, pe care un astfel de demers trebuie să le satisfacă :

- a) Disponibilitatea de un punct de vedere original;
- b) Organizarea datelor cunoscute ale problemei în jurul acestui punct de vedere;
- c) Dovedirea caracterului fecund al punctului de vedere în raport cu datele.

Elaborarea de eseuri constituie o modalitate complexă de dezvoltare a creativității elevilor. Obiectul unui astfel de demers este de a pune o problema și de a te strădui să o soluționezi. Eseul este un proiect liber, coerent și nuanțat al cărui scop este rezolvarea unei probleme. El constituie un exercițiu spiritual, care angajează gândirea pe un itinerar reflexiv presupus de abordarea unei probleme.

Fazele elaborării unui eseu și exigențele metodologice presupune:

- a) Clarificarea enunțului temei de tratat (înțelegerea cerinței prin stabilirea sensului precis al problemei puse în discuție) ;
- b) Pregătirea abordării (analiza atentă a cerinței , inventarul/definirea termenilor ce figurează în enunțul subiectului , căutarea semnificației de ansamblu a formulării subiectului , punerea la punct a unei problematice organizate , selectarea cunoștințelor ce oferă piste de cercetare și analiza , stabilirea direcției pe care să o urmeze reflecția personală);
- c) Stabilirea planului de elaborare a eseului;
- d) Redactarea eseului.

Studiul de caz : aceasta strategie constă în analizarea și dezbaterăa unui caz, reprezentat de o situație particulară problematică în care se află un individ, un grup social sau o instituție. Antrenându-se în studierea unor astfel de cazuri, elevii se confruntă cu situații problematice reale, tipice, reprezentative, semnificative, căutând să identifice cauze, condiții, tendințe de evoluție și, totodată, soluții. Ei pot dobândi, pe aceasta cale, informații cu caracter teoretic, dar, în același timp, analizează o serie de situații concrete obținând un plus de cunoaștere, o cunoaștere apropiată de practica vieții cotidiene.

Pentru ca o situație să poată fi considerată și analizată ca un caz reprezentativ pentru un domeniu, ea trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- a) Să fie autentică și semnificativă în raport cu obiectivele prefigurate, condensând esențialul;
- b) Să aibă valoare instructivă în raport cu competențele profesionale vizate;
- c) Să aibă un caracter incitant, motivând participanții la soluționarea lui, corespunzând pregătirii și intereselor acestora;
- d) Să solicite participare activă tuturor participanților în obținerea de soluții.

Metoda studiului de caz are un pronunțat caracter formativ, deoarece solicită o intensă activitate individuală sau de echipă, contribuind la dezvoltarea capacităților intelectuale ale elevilor, care sunt puși în situația de a analiza fapte sau evenimente pentru a obține, prin efort propriu, informații ce urmează să fie structurate, sistematizate și valorificate în elaborarea de soluții la problemele cu care se confruntă.

Jocul de rol : reprezintă o metodă activă de formare, bazată pe activități de simulare a unor activități, profesii, relații, funcții, statusuri profesionale, stări de lucruri, sisteme etc., activități urmate de analiza reprezentărilor, atitudinilor, sentimentelor observate în timpul simulării. El îi pune pe elevi în situații în care ei devin „actori” ai vieții socio-profesionale pentru care, de altfel, se pregătesc. Astfel, ei vor juca rolurile corespunzătoare anumitor poziții sau statusuri profesionale, formându-și anumite competențe, abilități, atitudini, comportamente, convingeri. De aceea, pentru ca metoda să poată fi valorificată eficient, este necesar ca formatorii să stăpânească bine conceptele implicate, respectiv cele de „rol”, „status”, „poziție”, „actor”, „parteneri de rol”, „comportament de rol”, „obligații de rol”.

În distribuirea statusurilor și rolurilor, formatorul trebuie să pornească de la dorințele, aspirațiile, aptitudinile și preferințele fiecărui participant. Se recomandă ca înainte de derularea jocului de rol să se organizeze exerciții pregătitoare, să se discute jocuri asemănătoare sau similare, precum și modalități de soluționare a acestora.

Brainstorming-ul : „asaltul de idei” se poate organiza cu toată clasa sau doar cu un grup special selectat. Principala caracteristică a acestei strategii constă în separarea procesului producerii ideilor de procesul valorizării lor, care are loc ulterior. Întrucât pe moment se acceptă necondiționat orice idee, fără nici o opreliște, această strategie mai este numită și „filosofia marelui Da”. Asaltul de idei se bazează pe deblocarea mecanismului capacității creative, prin abrogarea pentru moment a evaluării ideilor emise. Are loc, în acest fel, o eliberare a imaginației creatoare, prin anularea temporară a oricărei cenzuri intelectuale, acceptându-se tot ceea ce se produce sub aspect ideatic.

Metoda „6 -3 - 5” : denumirea acestei metode este dată de modul în care este organizată și se desfășoară activitatea. Elevii sunt organizați în grupuri de șase membri, fiecare având în față o coală de hârtie, pe care o împart în trei coloane. Profesorul enunță problema și fiecare din cei șase membri ai grupului notează trei idei pentru rezolvarea acesteia, în cele trei coloane. Fiecare participant transmite colegului din dreapta foaia sa și o primește pe cea a colegului din stânga, cele trei idei emise de acesta fiind reluate și îmbunătățite, completate, modificate sau prelucrate prin prisma propriului punct de vedere. Urmează o nouă deplasare a foilor de hârtie și apoi alta, până când ideile inițiale ale fiecăruia trec pe la toți ceilalți cinci membri ai grupului. În acest fel, cele trei idei emise de un participant sunt prelucrate de alte cinci persoane.

Bibliografie:

Albulescu Ion, 2008 , **Pragmatica predării – activitatea profesorului între rutină și creativitate** , Editura Paralela 45.

Bocoș Mușata, Catalano Catalano , 2008 , **Pedagogia învățământului primar și preșcolar** , volumul I , Ed. Presa Universitară Clujeană .